

ИДЕЙНО – КОМПОЗИЦИОНО РЕШЕНИЕ НА БОТАНИЧЕСКА ГРАДИНА (ГРАД СТРУМИЦА, РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ)

Катерина Деспот*, Васка Сандева*,
*Университет „Гоце Делчев” – Штип, Р.Македония

Резюме

Композиционото решение на ботаническите градини се определя од три водещи принципи: екологичен, рационален и декоративен.

Екологичен – цели пресъздаването в максимална степен на характерните екологични ниши, с което се осигурява оптимално развитие на внесената растителност.

Рационален – намира отражение в създаването на отделни експозиции с лечебни или застрашени от изчезване видове.

Декоративен – базира се на основните композиционни принципи на градинарско парковото изкуство – структурност, съразмерност, динамичност, единство и други.

Ключови думи: композиция, градина, растения, град

CONCEPTUAL – COMPOSITE DECISION OF BOTANICAL GARDEN (CITY OF STRUMICA, REPUBLIC OF MACEDONIA)

Katerina Despot, Vaska Sandeva,
* University "Goce Delchev" - Stip, R.Macedonia

Abstract

Compositional solution to the botanical gardens is determined three guiding principles: ecological, rational and decorative.

Ecological - recreation purposes to the maximum extent of characteristic ecological niches, thereby ensuring optimal development of imported plants.

Rational - is reflected in the creation of individual medical exposures or endangered species.

Decorative - based on basic compositional principles of horticultural art park - structure, proportionality, dynamism, unity and more.

Key words: composition, garden, plants, city

Повърхността предвидена за реализация на проекта се намира в град Струмица (фиг.1).

Фиг. 1. Карта на Република Македонија – местоположение, град Струмица

Територијата предвидена за ботаническа градина представлява равнина со малък наклон (1 - 5%). Терена, предвиден за създаване на Ботаническата градина включва повече от 3 хектара собственост на Университета Гоце Делчев - Шип, Р. Македонија и в момента е в скромно състояние. Територијата е бедна на растителност (фиг.2).

Фиг. 2. Сателитна снимка – местоположение за ботаническа градина

Флористичкото изграждане предназначено с този проект обхваща използване на строителни и биомелиоративни мерки за стабилизация на почвата и създаване на урбана зелена оаза за активен и пасивен отдих в малка, но много богата флористичка градина. Създаването на тази градина предвижда използването на естествени материали.

По този начин, Струмица, следвайки успешните примери на съседните и европейски столици ще получи ботаническа градина, разнообразна с флорни видове, разположени на сравнително малка площ и вклопена в природната среда (както, без да се наруши съществуващото обкръжение).

Всички тези състояния, предвидени за създаване на идеен проект започват от една затворена извита линия. Елементи, които се допълват и правят изобразителния образ от гледна точка на композиция но надопълването на видовия състав и всички функционални части от страна на ландшафтен архитект затварят композицията и оставят място за презареждане на много поколения.

Развитието на ботаничката градина в Струмица ще представлява особен интерес за македонското паркоустройство, защото тя ще бъде втората ботаничка градина в Македония.

Ботаническата градина ще бъде построена с научна цел а също така тя ще представлява място, където ще се отглеждат, категоризират и документират цветя и растения. Ботаническа градина ще стане институция, която поддържа колекции от живи растения за нуждите на експерименталните ботанически изследвания, естественонаучното и природозащитното образование и възпитание и ще бъде отворена за посещение през годината.

Композиционно алейната мрежа во ботаническата градина ще бъде изградена предимно в геометричен стил с мал участак на свободен пейзажен стил с почертан стремеж към асиметрията. Тази композициска схема е наложена от предимно правоаголната форма на градината и прилежащите сгради (фиг.3).

В цялата композиция на идейниот проект на Ботаническата градина има няколко елемента, които се повтарят и създават композицията. Асиметрията е елемент, който е водещ в композицията, тъй като той сам по себе си събужда свободен дух и спокойствие в движение, но когато е свободен начина на движение за сметка на това се увеличава възприятието, но в това голямо пространство има малки сегменти на симетрия, които от време на време ще събуждат посетителите и тях ще ги спира акцент, докато трае разходката.

По отношение на растителното изграждане ще се употреби висок степен на професионално умение и с това ще се получат значителни успехи при растителното оформление на обемната композиция на дървесните и храстовите групи и голямо видово разнообразие, независимо от ограничените размери на обектите.

Главния потход на градината се намира на южната страна. Оформените чрез основната алейни мрежа овални, кръгли и триаголни пространства са разчленени самостоятелно едно од друго с второстепената алейна мрежи според предназначението на всяко пространство (за цветни фигури, за фонтан, за беседки, за водна площи, за разходка и.т.н.). Преобладават откритите пространства, които ще позволяват ясно да се разчита декоративната композиция. Високата и храстова растителност ще доминира в градината. Силно декоративно значение ще имаат изградените пространства заети с цветя. В композицията на

градината са включени повече архитектурни елементи – беседки, скулптура, водна површина и т.н.

Фиг. 3. Идеино – композиционно решение на ботаническата градина

Всички тези сегменти, започвайки от растенията, пътеките, илуминацията, водните площи, алеи и скулпторите създават композицията на ботаническата градина. Когато би наблюдавали от птичи поглед тя е свободна асиметрична композиция, но цялото нейно разбиване на сегменти има свой акцент в зависимост от ъгъла на възприемане на посетителите. Също така, това ще бъде красива възможност да се организират посещения (особено за студентите, деца от детските заведения и училищната възраст) за разглеждане на част от флорните видове.

Градината може да се раздели на три части – източна, западна и северна. При това членение на тези пространства в трите части имаме чувството, че всяко едно от тях представлява завършена композиция сама за себе си.

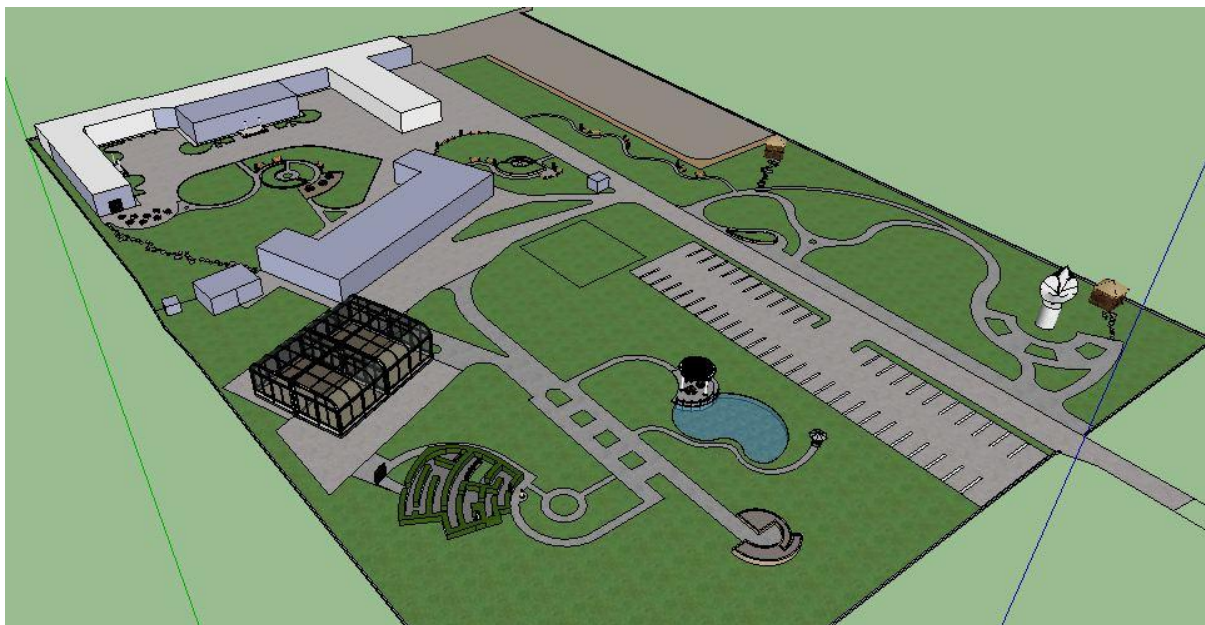
Има повече акценти во градината, в зависимост од ъгъла на анализ както примарни и секундарни.

Ако главен елемент на геометричната композиция на градината е растителността, разположена равномерно по градината, от основни елементи на по – свободно, пейзажно решената част на парка са водната површина и

безедките т.е зоната за тиха почивка.Те са, със своеобразен контрапункт на представителната паркова част.

На западна страна акцентът на градината представлява водната площ създадена от извита закрита линия с група на растения до нея, цялата изразена вертикала с растителност в един момент успокоява с една хоризонтала която с местоположението те спира и започваш с анализа. Водната площ ще претставява езерце с димензии 17/14 m (фиг.4).

Фиг. 4. Перспектива 1 на ботаническата градина

Като елемент на рекреативната част, въпреки рекреативната функция, ще има роля и за охлаждане в горещите летни дни, особено поради излагането на мястото на слънчева светлина. Затова непосредственото обкръжение с растителност ще окаже значително влияние върху намаляване на температурата, особено на дневна топлина. До самата водна площ ще бъде поставен летниковец. Оттука всеки посетител ще има възможността да набюудава градината.

Поплоченото плато ще бъде изграден от камъни, а бесетката от дървена конструкция. Тази комбинация от дърво и камък създава естествена планинска обстановка и предизвиква чувство на топлина при наблюдатели. До платото ще се пристига по каменни пътеки . Около платото няма да има архитектурни обекти, дървесни и балсамови растения, за да не се попречи на погледа към градината (видиковец).

На западната страна като главен елемент се приема и алеята на която има поставено четири македонски дъба, които го правят специалния акцент на градината. До самите дъбови се намира и лаверинт който я надопълва самата композиция на парка а в същото пространство е разположен фонтан, който се явява задънка на главната ос (фиг.5).

Фиг. 5. Перспектива 2 на ботаническата градина

На източната страна е поставена свободно абстрактна форма скулптурална от еко-композитни материали като двойно затворена повърхност, която се поставя на тревна площ самостоятелна и има декоративно и рекламно съобщение. Като съвременен начин за реклама в големите паркове.. Темата е предназначена за всички възрасти и предава съобщението в определен интервал от време. Изкривени линии - пътеки кой се намират на източната част на градината, те я определят композицията на тази част т.е. те са виновни за свободния пейзажен стил.

Заради постигане на максимален ефект с осветление на висечката градина, ще се използват декоративни канделабри, приземни светещи тела и стенни фенери. Също така, част от осветлението се предвижда да бъде със слънчеви колектори, т.е. да се спестява електроенергия. Едновременно, това ще бъде добър пример за ползване на алтернативни извори на енергия (обновливи).

Озеленяването на пространството означава усъвършенстване на дрвенести и тревести растения. Изборът на растителните видови мора да съответствува на нивните екологични характеристики, односно на условията на месторастежето. Изборът на растителните видове, които трябва да съответства на техните екологични характеристики, т.е. условията на място на растене.. Успоредно с това, за да се постигне истински ефект на ландшафта през цялата година (четири сезона), трябва правилно да бъдат решени различни видове (морфоекологични и фенологични особености - форма, сезон на цъфтеж). Заради икономия по

отношение на отглеждането, се препоръчва да се засадят екологични видове (с широка екологична амплитуда), но изключително декоративни.

Смисъла на зелените площи, като част от тази градина и околната среда като цяло, безспорно е огромна. Прочистване на въздуха и създаването кислород, биолошка противерозивна мярка намаляването на прякото слънчево лъчение и шума, защитата от вятър, регулиране на водния режим, въздействието на микроклимата, психолошкото влияние върху човека са само част от значението на растенията, които ще бъдат използвани с този проект.

За озеленуване трябва да се използват характерни местни и алохтони растения, подходящи за градска среда - отпорни на замърсяването на въздуха, да не са отровни и др.

Успоредно засаждане на специфични македонски и балкански ендемни, реликтни и редки растения, както и алохтони видове ще направят градината представителна и за гости, които не са от нашата страна. Озеленяването включва засаждане на тревести растения (трева, ползавици, сезонни цветя - перени и едногодишни) и вечнозелени и широколисни растения (ползавици, храсти и дървета).

При реконструкция на съществуващата градина, ще се промени и нейзината функция - от Самостоятелен обект градината ще се превърне в подчинена на плановата композиция и пространствена ботаническа градина (фиг.6).

Фиг. 6. Идеино – композиционно решение

Изводи

За ботаническата градина ще можем да говорим безкрайно много, защото всяко местенце в нея, всяко дърво или гледка ще бъде свързана със спомените за размисли, решения, съмнения, разговори, спорове, успехи и т.н. И винаги ще ни бъде трудно да отделим най-важното, защото всичко за нас е важно дори и най-незначимото на пръв поглед.

Ролята на тази ботаническа градина, и зелените площи изобщо, като част от околната среда, несъмнено е огромна. Пречистване на въздуха и създаването на кислород, намаляването на прякото слънчево лъчение и шума, защитата от вятър, регулиране на водния режим, въздействието на микроклимата, психолошкото влияние върху човека са само част от значението на растенията, които ще бъдат използвани с този проект. Успоредно засаждане на специфични македонски и балкански ендемни, реликтни и редки растения, както и алохтони видове ще направят Ботаническата градина представителна за гости, които не са от нашата страна.

Важно е да се подчертае и религиозното значение на част от флората, неразривно свързана с духовно съществуване на македонския народ – македонския дъб, јоргован т.н.

Също така, това ще бъде красива възможност да се организират посещения. (особено за студентите, деца од детските градини и училищна възраст) за разглеждане на част от флорните видове.

Литература

1. Идејно – дендролошки проект за ботаничка градина (арбоетум) “Integrated Selection, Protection and Promotion of Balkan Forest Genetic Resource with Aesthetic Value – ISOPREN FORGEN”, 2012
2. Ковачев А., Зелената система на София. Урбанистични аспекти (историческо развитие, съвременно състояние, проблеми и тенденции, стратегия и прогнози). София-Москва, PENSOFT 2005
3. Кулелиев Й., Паркоустройство на селища. София, 1992
4. Робев Р., Глухаров И., Спървочник по озеленяване, т.1, 1970
5. Арсовски Т., Човекот и животната средина, анализа и мерки за заштита на животната и работната средина во град Скопје. Скопје 1975
6. Експерти за урбанистичко планирање МЕУП, Искуства во урбанистичко планирање. Скопје 2005
7. Каракашев К., Кънчева М., Добрев П., Проблеми и тенденции в организацията на зелените системи при териториално и градоустройствено проектиране с цел създаване на оптимални градоустройствени условия. КНИНТИУГА, София 1988
8. Каракашев К., Проблеми и тенденции в организацията на зелените системи при териториално и градоустройствено планиране с цел създаване на оптимални екологически условия. КНИПТИУГА, София 1985
9. Ковачев А., Градоустройство. Част 1. Основи на теорията и практиката на градоустройството. PENSOFT, София – Москва 2003